Реклама
Ad

Новий податок для банків: наповнення держбюджету чи ризик для економіки України

07:00 04.06.2026 Чт
11 хв

ЮРІЙ ДОЩАТОВ

INTERNATIONAL MONETARY FUND
BANK

Фото: Данило Гетьманцев і Андрій Пишний (колаж РБК-Україна)

Не витрачай час на шум! Читай тільки суть з РБК-Україна у Google

В Україні планують знову підвищити податок на прибуток банків до 50% у 2027 році через очікуване скорочення зовнішнього фінансування. НБУ і банкіри категорично проти через ризики для кредитування. Прихильники ініціативи вказують на надприбутки банків від ОВДП. МВФ займає нейтральну позицію.

Позиції сторін і аналіз всіх "за" і "проти", в матеріалі спецкора РБК-Україна Юрія Дощатова.

Головне:

- **У 2027 році податок на прибуток банків знову може зрости до 50%**. Законопроєкт про це вже зареєстровано в Раді.
- **Противники підвищення податку**: НБУ та комерційні банки вважають, що підвищення податку обмежить кредитування економіки та знизить привабливість банків для інвесторів.
- **Прихильники закону аргументують підвищення податку** надприбутком банків, що формується за рахунок ОВДП.
- **Від податку на банки надходження зростають**. Уже за перший квартал 2026 року всі комерційні банки України мають перерахувати до держбюджету 26,96 млрд гривень.
- **МВФ не буде проти**. Міжнародний валютний фонд не заперечуватиме проти ухвалення закону про податок на прибуток банків.

Українська влада для вирішення бюджетних проблем наступного року хоче вкотре використати вже перевірений інструмент – підвищений податок на прибуток банків – не 25%, а 50%.

Такий податок уже діяв у 2023 і 2024 роках. Він збільшив надходження до бюджету в рази. Сумарно за два роки банки перерахували до спецфонду держбюджету близько понад 170 млрд гривень. У той час, як у 2022 році за ставки 18% – 7,3 млрд гривень.

У поточному році теж діє підвищена ставка. Податок сплачується щоквартально і банкам заборонено при підрахунку прибутку враховувати збитки минулих періодів. Тобто, за базу нарахування податку беруться чисті результати поточного року.

Читайте також: В Україні виставили на продаж три банки: хто в списку

Уже за перший квартал 2026 року всі комерційні банки України при загальному прибутку в 52,96 млрд гривень **повинні перерахувати до держбюджету 26,96 млрд гривень.**

У 2025 році за ставки 25% із загального прибутку в 211 млрд гривень до бюджету від банків надійшло **84,8 млрд гривень**. У 2024 році – при ставці в 50% з прибутку 186,8 млрд гривень відрахування склали **95,9 млрд гривень**.

Фото: співвідношення обсягів прибутку і сплачених податків у 2024-2025 рр. Дані НБУ (інфографіка: РБК-Україна)
**Зростання податку ПриватБанку в 2025 році пов'язане з перерахунком податкової бази через списання активів колишніх власників*

Чому потрібні додаткові гроші

У поточному році питання покриття бюджетних витрат України за рахунок зовнішніх надходжень теоретично можна вважати вирішеним. Домовленості з ключовими кредиторами досягнуто.

Україна почала отримувати кошти за новою програмою МВФ, а у червні відкриється кредитна лінія від ЄС. Фінансування за програмою Ukraine Facility триває. Додаткові суми грошей хочуть залучити від окремих країн-партнерів.

Фактичне фінансування залежатиме від виконання Україною кредитних умов. ЄС поставив досить жорсткі вимоги. Для отримання другого кредитного траншу необхідно ухвалити закон "про посилки", для третього – про ПДВ для ФОПів. **Якщо цих законів не буде, то не буде і грошей.**

Читайте також: Податок на посилки як ультиматум МВФ: чому Україна ризикує мільярдами

Зовнішнє фінансування на наступний рік за сьогоднішніми оцінками очікується менше. За інформацією міністра фінансів Сергія Марченка, це 43 млрд доларів проти 52 млрд доларів поточного року.

Бюджетна частка кредиту ЄС теж скоротиться – з 16,7 млрд євро до 13,3 млрд євро. Менше грошей заплановано і від МВФ – 1,76 млрд доларів проти 3,84 млрд доларів поточних.

Але реальна **потреба в грошах 2027 року може зрости**. Причини: зростання витрат на оборонний сектор і закупівлю озброєнь; на виплату військовослужбовцям; на відновлення інфраструктури, якщо обстріли влітку і взимку посиляться.

Читайте також: Вода за графіком і мобільні водокачки: що може чекати на українців після літніх обстрілів

Голова податкового комітету **Данило Гетманцев** вважає підвищення податку для банків виправданим кроком, оскільки вони отримують фактично надприбуток за рахунок операцій з державними цінними паперами (ОВДП).

"Найбільшим джерелом банківського прибутку зараз є не інновації, підвищення ефективності або істотне розширення програм кредитування бізнесу і населення, а безризикові операції з державними цінними паперами", – заявив депутат.

Мінфіну потрібні додаткові гроші для бюджету. Щоб їх отримати, він випускає цінні папери, які купують комерційні банки. Відсоток досить високий – ОВДП до 1 року – 15,0% – 16,3%, дохід від довгострокових паперів може бути ще вищим. Головний фактор прибутковості ОВДП – ставка НБУ. Якщо вона зростає, то дохідність збільшується.

Минулого року Мінфін продав ОВДП на 570 млрд гривень. Таким чином, внутрішній ринок ОВДП став другим за обсягом, після зовнішніх запозичень.

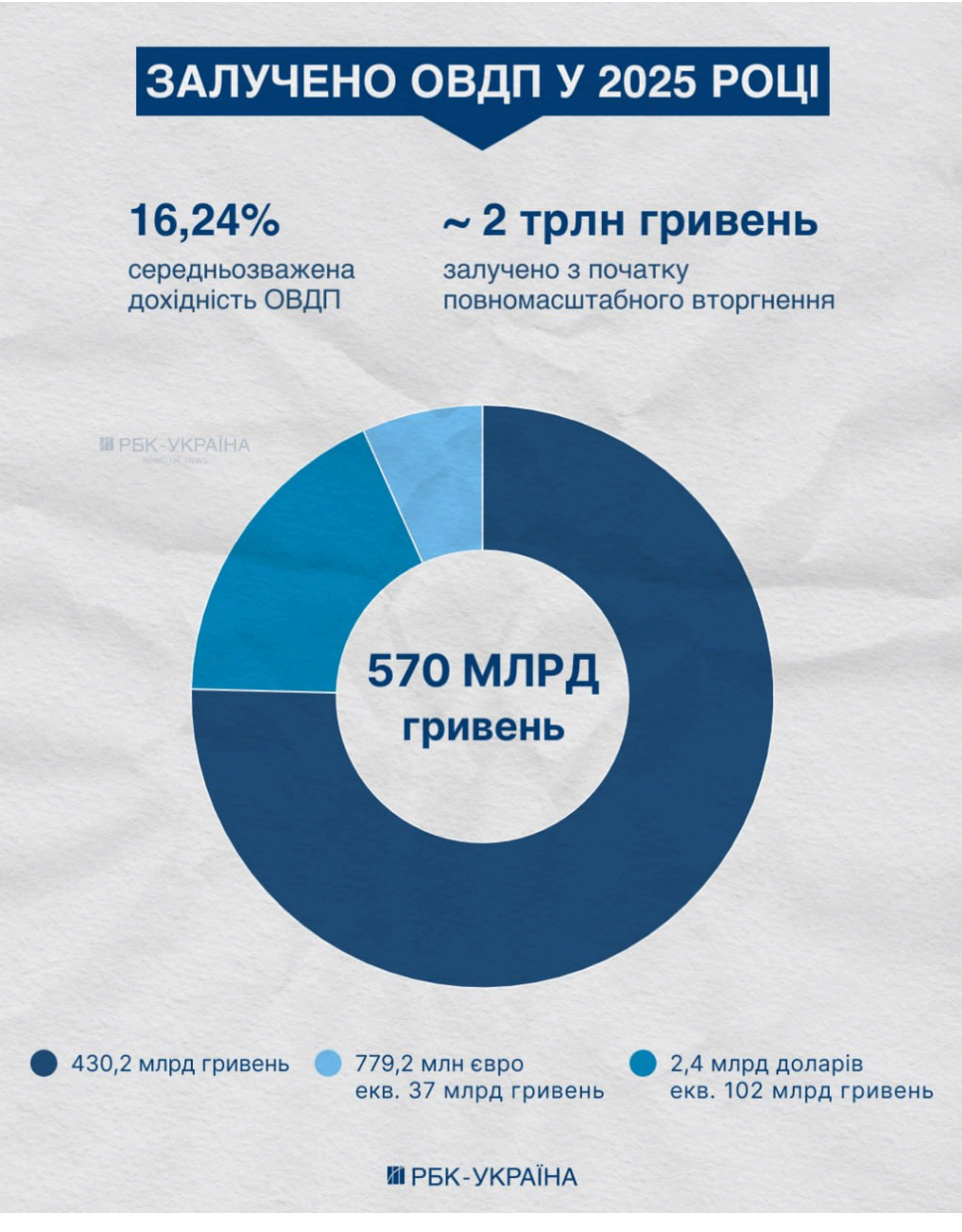

Фото: результати операцій з державними цінними паперами. Дані Мінфіну (інфографіка: РБК-Україна)

Нацбанк і комерційні банки – проти

Національний банк України виступив категорично проти підвищення податку на прибуток банків. Такий крок суттєво обмежить кредитний потенціал банків, йдеться в заяві регулятора.

"Прибуток банків наразі має ринкову природу, його сформовано за рахунок кредитування та інвестицій в ОВДП, а рентабельність капіталу знизилася до 50% у 2025 році порівняно з 52% у 2024 році та 59% у 2023 році", – йдеться в заяві.

Також у НБУ зазначили, що після підвищення податку банки опиняться в дискримінаційних умовах порівняно з іншими галузями економіки, де прибутки також істотно зросли.

Чергове підвищення податку на прибуток може відлякати потенційних покупців банків і знизить їхню вартість.

Читайте також: Кабмін визначив дату початку продажу двох держбанків

Колишній голова ради НБУ **Богдан Данилишин** вважає, що позиція НБУ однобока і регулятор захищає комерційні інтереси банків, які **отримують надприбуток**.

"Нацбанк захищає прибутки банків, але не відповідає на головне питання: чому надприбутки, створені завдяки державній фінансовій політиці, не повинні повертатися державі в умовах війни?" – заявив Данилишин.

Найбільше його обурює ситуація з іноземними банками, прибуток яких торік значно зріс.

"Тільки провідні банки з іноземним капіталом отримали понад 33 млрд грн чистого прибутку. Вони заробляють на українському фінансовому ринку, захищеному державою і підтриманому міжнародною допомогою та побудованому на високій прибутковості державних і монетарних інструментів", – обурюється Данилишин.

У НБУ наголошують на тому, що негативний ефект від підвищення податку відчують саме державні банки.

"Адже значно складніше виконувати низку критичних планів з підтримки сфер енергетики та оборони, маючи менші запаси капіталу", – йдеться в заяві регулятора.

Але насправді "удар" по держбанках буде не так сильно відчутний, як для комерційних. Держбанки і так перераховують більшу частину свого прибутку у вигляді дивідендів. Але роблять це в середині року, наступного за звітним. Якщо підвищується податок, то частка відрахування в поточному році зростає і запас капіталу дійсно знижується.

У трьох найбільших державних банках (ПриватБанк, Ощадбанк і Укрексімбанк) РБК-Україна відмовили в коментарях з приводу можливості збільшення податку на прибуток. Представник одного з них у робочій бесіді сказав, що це питання для держбанків не принципове.

У Національній асоціації банків України (НАБУ), яка об'єднує найбільші комбанки, вважають, що підвищення податку дискримінує банки. Додаткові кошти для бюджету треба шукати в інших джерелах, впевнені в НАБУ.

"Чому головний фокус знову на банках? Чому ми роками не підбираємо те, що втрачається через тіньові схеми, контрабанду, слабкість митниці, корупцію та високоприбуткові сектори, значна частина яких досі живе в сірих схемах? Де там ця рішучість дій депутатів і чиновників? Там лежать ресурси, які могли б дати бюджету значно більше", – задається питаннями президент НАБУ **Сергій Наумов.**

Голова правління ПУМБ **Сергій Черненко** також вважає, що через підвищення податку на прибуток банківська система опиниться в дискримінаційному становищі.

"Коли банки платять майже втричі більший податок на прибуток, ніж інші бізнеси, це знижує інвестиційну привабливість сектора для потенційних інвесторів. Мало хто готовий вкладати кошти в галузь, де правила можуть регулярно змінюватися", – сказав він у коментарі РБК-Україна.

Доходи, які отримують банки від купівлі ОВДП, Черненко не вважає "надприбутком" або "несподіваним доходом".

"Так, під час повномасштабної війни структура доходів частково формується за рахунок ОВДП і депозитних сертифікатів НБУ. Але це не означає, що банки тільки заробляють на державних інструментах і не виконують свою основну функцію – кредитування економіки", – сказав голова правління ПУМБ.

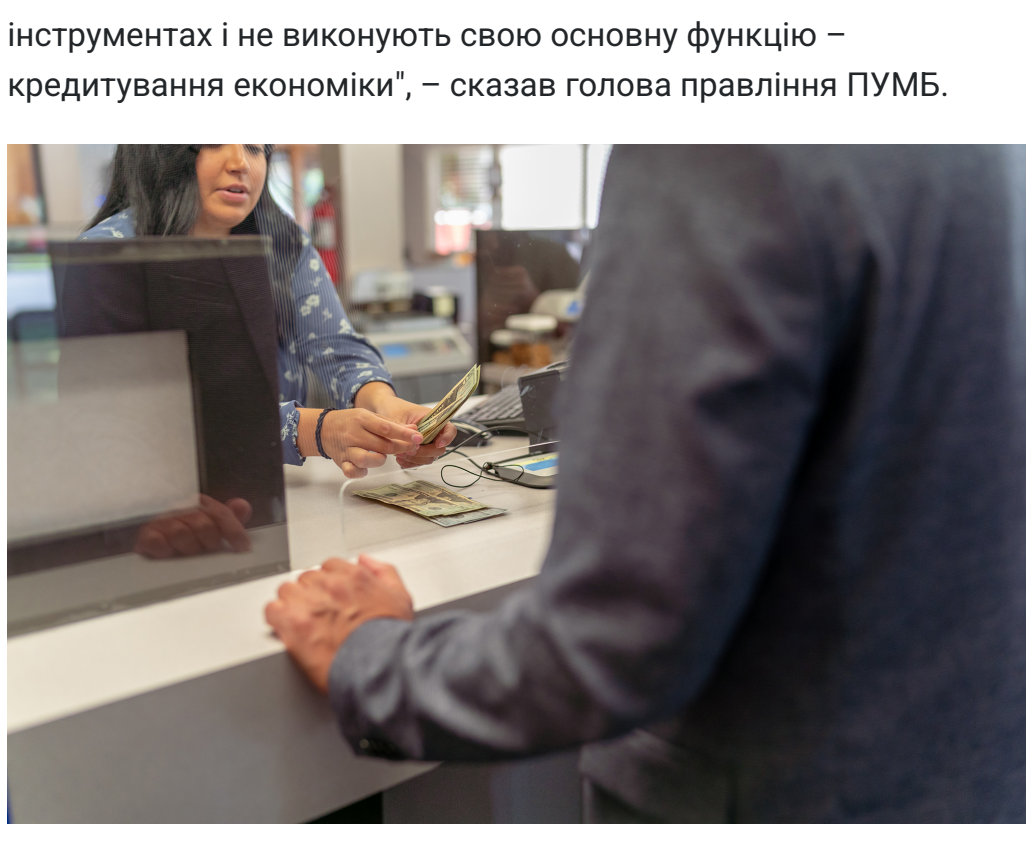

Фото: у банках не вважають, що отримують надприбуток (Getty Images)

В ОТП Банку теж вважають несправедливим називати прибуток несподівано високим.

"Зараз прибуток банків формується переважно за рахунок кредитування та інвестицій в ОВДП. Бізнес потребує фінансування, йому потрібно поповнювати оборотний капітал і залучати кошти для інвестицій, особливо в аграрному секторі та енергетиці. Тому прибуток, який банки отримують за рахунок сплати відсотків за кредитами, не є чимось несподіваним", – сказав у коментарі РБК-Україна голова правління ОТП Банк **Володимир Мудрий.**

Він також зазначив, що підвищення податку на прибуток банків може ускладнити очікувану приватизацію держбанків.

Читайте також: Не тільки "Сенс Банк". Кабмін назвав ще один банк для приватизації

Керівник аналітичного департаменту Concorde Capital **Олександр Паращій** переконаний, що побоювання, що підвищення податку на прибуток якось вплине на приватизацію банків, абсолютно безпідставні.

Вартість банку прив'язана до розміру його капіталу й інвесторам важливо, щоб банк заробляв якомога більше грошей.

Зараз, зазначив Паращій, український банківський сектор заробляє на одиницю капіталу більше, ніж банки в будь-якій країні Європи – і це навіть після високого податку.

"Тобто інвесторів від українських банків відлякує не високий податок", – зазначив він у коментарі РБК-Україна.

Паращій також не згоден з твердженням НБУ, що високий податок обмежує кредитний потенціал банківської системи.

У коментарі НБУ йдеться, що краще отримати в перспективі 200-300 млрд гривень для кредитування економіки, ніж зараз 20 млрд гривень для держбюджету (очікуваний ефект від закону про підвищення податку для банків).

Суть такого аргументу умовно в тому, що кожна гривня несплаченого податку збільшує капітал, і на цю гривню можна виділити додатково кредит розміром у 10 разів більше.

Якщо використовувати аналогію промислового підприємства, то "виробнича потужність банку" з видачі кредитів дорівнює 10 регуляторним капіталам банку, пояснив логіку НБУ Паращій.

"Так от, зараз українські банки не завантажують свою "виробничу потужність": державні "завантажені" на 67%, приватні – лише на 50%. Тому потенціал із кредитування у банків на сьогодні не реалізовано", – вважає він.

Паращій упевнений, що якби банки довели використання своєї "виробничої потужності" до 70%, то могли б уже сьогодні видати додатково не 200-300, а 400 млрд гривень нових кредитів.

"Тобто не високі податки є обмежувальним фактором для нових кредитів", – резюмував Паращій.

Так само вважає з приводу інвесторів і Данилишин.

"Їх відлякує не справедливе оподаткування надприбутків, а хаос, корупція, суди, що не працюють, війна і непередбачуваність державної політики", – упевнений експерт.

При цьому Данилишин пропонує диференціювати підхід до застосування податку на прибуток банків.

Для державних банків застосувати максимальне вилучення прибутку до бюджету через податки або дивіденди з одночасним збереженням мінімально необхідного капіталу для виконання державних програм.

Для банків з іноземним капіталом запровадити оподаткування надприбутків, сформованих за рахунок державних і монетарних інструментів, з недопущенням виведення надмірної ренти з країни.

Для приватних комерційних банків, які реально нарощують кредитування виробництва, енергетики, ОПК, МСБ і відновлення, передбачити податкові стимули. Для тих, хто заробляє переважно на безризикових державних інструментах, ввести підвищений податок.

На сьогодні прогнозувати долю законопроєкту про підвищення податку на прибуток банків досить складно. Усе залежить від того, чи буде достатньо голосів депутатів для підтримки.

МВФ, який у принципі проти підвищення податку через ризики зниження кредитування, вкотре вирішив не займати жорсткої позиції. Він не буде заперечувати, якщо депутати все-таки підвищать податок. Про це РБК-Україна сказали кілька джерел за підсумками роботи місії МВФ, яка завершилася 3 червня.

"Вони (МВФ – ред.) не будуть проти, – сказав співрозмовник. – Так що будемо ухвалювати рішення".

Питання – відповідь (FAQ)

– Чому знову хочуть підвищити податок для банків до 50%?

– Влада розглядає це як спосіб збільшити доходи бюджету на тлі високих військових витрат і скорочення зовнішнього фінансування.

– Наскільки банки важливі для бюджету?

– Банківський сектор став одним із найбільших платників податків: за 2023-2024 роки він приніс понад 170 млрд гривень, а у 2025 році – близько 84,8 млрд гривень.

– На чому банки заробляють основний прибуток?

– Значна частина доходів формується завдяки інвестиціям в ОВДП і депозитні сертифікати НБУ, а не тільки класичного кредитування.

– Чому НБУ виступає проти підвищення податку?

– Регулятор вважає, що це знизить кредитний потенціал банків, зменшить капітал і може погіршити умови для інвестицій в економіку.

– Як банки оцінюють ініціативу?

– Банки вважають підвищення податку дискримінаційним і попереджають про зниження інвестиційної привабливості сектору через зміну правил гри.

– Як відреагує МВФ?

– Міжнародний валютний фонд не заперечуватиме, якщо депутатам вдасться зібрати голоси і схвалити підвищення податку на прибуток банків до 50%.

Не пропустіть головне! Підпишіться на наші оновлення в Google!

Або читайте нас там, де вам зручно!

Більше по темі:
ПриватБанк | Національний банк України | ПУМБ | МВФ | Держбюджет

Реклама
Реклама
Ad

НОВИНИ

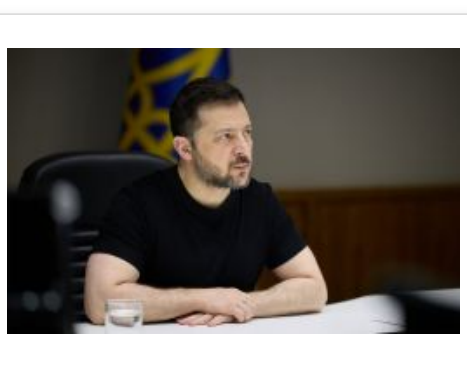

Захист залізниці, АЗС та критичних підприємств від обстрілів посилять, - Зеленський

Реклама
Ad

Ідентифікатор онлайн-медіа в Реєстрі суб’єктів у сфері медіа — R40-05347 Інформаційний портал «РБК-Україна» має тримовну версію (українську, російську та англійську), головна сторінка порталу - https://www.rbc.ua. Фотографії, зображення належать їх правовласникам. Всі фотографії на Порталі, авторами яких є журналісти «РБК-Україна», розміщені на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International. Редакція «РБК-Україна» може не поділяти точку зору авторів. Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості. За достовірність та зміст реклами відповідальність несе рекламодавець. Матеріали, позначені плашкою: «Прес-релізи», «Спецпроект», «Партнерський матеріал», «Promo», «Благодійність», «Резонанс» розміщуються на правах реклами і призначені, як правило, для осіб, які досягли 21-річного віку. «Новини компанії» - це інформаційний формат, що охоплює новини, події та оголошення, пов'язані з діяльністю компаній, базуються на пресрелізах, які випускають самі компанії, і за які редакція не несе відповідальність. Онлайн-медіа «РБК-Україна» призначене для осіб віком від 21 року.

© LLC «UBT MEDIA», 2006-2026.